

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 40—
za pol leta 20—
za četrt leta 10—
za 1 mesec 3:50

Posamezna številka 1 K.

Uredništvo in upravništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 6

Ptuj, 6. februarja 1921

III. letnik

Iz ustavotvorne skupščine.

Kmalu bosta dva meseca, odkar se je sestala toliko željno pričakovana ustavotvorna skupščina. Prišlo je vanjo toliko raznih strank in strančič, da ni bilo misliti na prehitro delo. Saj so imele te stranke in strančice razne programe, ki so se močno razlikovali in celo nasprotovali. Zraven pa so prišle še osebnosti posameznih voditeljev.

Ker pa sta se dve najmočnejši stranki združili, demokratska namreč in radikalna, in sprejeli vodstvo parlamentarnega dela, je bilo pričakovati, da bo delo v skupščini le napredovalo. Ker je pri tem še nekaj manjših strank, katerim je za delo, se je združenim močem posrečilo, spraviti parlamentarno delo v tek in ga obdržati v teku kljub mnogim oviram, ki so se vedno in vedno stavile nasproti.

Prva ovira je bil poslovnik, izdelan od prejšnje vlade. Novo izvoljene stranke ga niso hotele pripoznati, češ da si ne dajo nikomur zapovedovati; parlament je edina in najvišja oblast. Zgodilo se je pri tem čudo, da vladnega poslovnika niso hotele pripoznati stranke, ki so ga same ustvarjale. Previdnosti vodilnih strank se je zahvaliti, da je oni poslovnik skupščina sama pregledala, nekoliko izpremenila in ga odobrila v parlamentu. Sedaj se ne more nikdo upirati delu, češ da je skupščina strahovana po vladi. Ker obsega tudi novi poslovnik enako prvemu prisego državi, so prisegle večinoma one stranke, ki so se izgovarjale pri svojem nedelu na prisego. Le hrvaške Radičeve stranke še ni v Beograd, ona še noče sodelovati z drugimi. Ali ona se sama ubija s svojimi razdiralnimi zahtevami. Zahteva čisto neparlamentarno, da se mora večina ravnati po manjšini. Ako se sprejme ta načelo, je seveda vsako uspešno delo nemogoče.

Zadnje dni prejšnjega meseca se je povzpela ustavotvorna skupščina do novega pozitivnega čina. Izvolila je ustavotvorni odbor. Večina dela v skupščini opravijo namreč posebni v to izvoljeni odseki. Ustavotvorna skupščina pa ima glavni namen, ustvariti za našo državo novo ustavo. Zato je bilo prvo, najvažnejše delo te skupščine, da izvoli ustavotvorni odsek. Zgodilo se je to v ponedeljski seji dne 31. januarja. Glasovalo je 328 poslancev. Vsega skupaj je bilo izvoljenih 42 članov v ta odbor. Posamezne stranke so dobile v tem odboru zastopnikov: demokrati 11, radikali 11, mohamedanci 3, jugoslovenski in narodni klub 4, komunisti 7, zemljoradniki 4, socialisti 2 zastopnika. Stranke so poslale v ta odbor svoje najodličnejše člane.

Upati je, da bo ustavotvorni odbor kos svoji nalogi. Volilci smejo opravičeno zahtevati od svojih poslancev, naj v Beogradu delajo in delajo, saj za to so poslani tja doli.

Izseljevanje v Ameriko.

V zadnjem času so začeli ameriški časopisi v kar najbolj črnih barvah opisovati razmere v naši kraljevini. Rojaki v tujini

vabijo v led tega svoje sorodnike k sebi, pošiljajoč jim vozne liste. Visoki dnevni zaslužek od 6 do 12 dolarjev na dan in vabilo rojakov zapelje marsikogar, da se poda na pot za srečo, ne da bi poznal razmere onostran morja. Le premnogo jih doživi britco razočaranje. Izseljevanje v Ameriko je po vojni v vseh evropskih državah zelo naraslo. Kljub visokim dnevnim zaslužkom pa se vračajo mnogi v domovino, ker niti s takim zaslužkom ne morejo izhajati. Druginja v Ameriki je v primeri z našimi cenami veliko večja. Cene živil, obleke in obuvala so dosegle neznosno višino. To pa ima posledico, da občinstvo kupuje le najpotrebnejše reči, dočim si drugih tovarniških izdelkov ne more nabavljati. Ker pa ne gre blago v promet, so začele tovarne delo ustavljati in odpuščati delavstvo. Zavladala je splošna brezposelnost. Število brezposelnih narašča dan za dnevom. Vsled valutne razlike izvoz ni mogoč, ker je blago v drugih državah cenejše in tako se bo brezposelnost v bližnji bodočnosti le še povečala.

Vrhu tega je potovanje v Ameriko združeno z najrazličnejšimi neprilikami in nevarnostmi. Jugoslovanski delegat v Trstu poroča sledeče:

1. „Družba Cunard Linie“ pušča potnike v Trstu na cedilu ter jih noče sprejeti na krov z izgovorom, da je parnik že prenapolnjen.

2. V Trstu ostalim potnikom družba noče vrniti denarja za vozni listek, da bi mogli domov; čakati morajo na prihodnji parnik, izpostavljeni bedi in boleznim.

3. Ti potniki postanejo često žrtev brezvestnih ljudi. Navadno so okrađeni do zadnjega vinarja in v stiski ter obupu se prepuste sumljivim agentom, ki jih zapeljejo v Afriko ali v kako francosko kolonijo.

4. Agenture izdajajo vozne liste tudi osebam, ki ne znajo ne brati in ne pisati. Tem in pa onim, ki ne dokažejo, da niso bili v vojni proti antanti, ameriški konzulat ne vidira potnih listov. Po zakonu Združenih držav ameriških se smejo priseliti dalje le popolnoma zdravi ljudje, ki pa se morajo izkazati tudi z izdatnejšo vsoto ameriškega denarja.

Kdor ne zadosti vsem pogojem, se mora vrniti, kar povzroči ogromne stroške, ali pa postane žrtev agentov, ki ga odvedejo v neznan kraj, kjer so izpostavljeni največjemu izkoriščanju; mlajše ženske pa so prodane v hiše prostitucije.

Občinstvo se opozarja, da trezno premisli, preden se odloči za izselitev. Ni nikaškega vzroka bežati iz domovine. Naša valuta se dviga in kakor hitro se uredi carinsko vprašanje, bo začela domača industrija zopet v popolnem obsegu obratovati. Dela bo dovolj in kruha v naši državi tudi ne manjka. V Ameriki najde srečo le malo kdo, v domovini pa vsak, kdor hoče delati.

Bratje!

Na naših jugoslovenskih tleh po Goriškem, v Trstu in Istri, po našem lepem Notranjskem,

na solčnih otokih Cresu, Lošinju in Lastovu kakor tudi v starodavnem Zadru bo vihrala italijanska trikolora! Bratje! Zemlja naših dedov in naših očetov pride izpod nekdanjega avstrijskega jarma v še hujše laško suženstvo.

Ne motimo se in ne zazibajmo se v sladke upe in v brezskrbne sanje o neki dozdevni laški pravičnosti nasproti našemu narodu v teh krajih, o pravičnosti, o kateri sanjarijo nekateri nepoboljšljivi večni idealisti, kajti realnost življenja naših zavednih bratov ob Jadranu je kruta, da kruteja biti ne more. Kako naj varujemo sanjam, ko je pa vendar pred kratkim izjavil v Rimu predsednik „Urada za nove pokrajine“, da bodo poskusili na vsak način prisilno raznaroditi naš jugoslovanski živelj? Dejal je to odkrito zastopnikom našega naroda, ki so se prišli pritožiti zoper politična pregajanja Jugoslovanov ob Adriji.

Za nas mora biti priklopitev vir narodne žalosti, ob enem pa tudi vir neizmerni ljubezni do naših nesrečnih bratov. Odslej mora vsak Jugoslovan v dejanju pokazati, kako občuti izgubo najzavednejšega dela svojega naroda. Le dejanska podpora bo ona moč, ki bo onemogočila, da Italijani dosežejo svoje namene.

Včlanite se v Jugoslovansko Matico, darujte vsi po svojih skromnih močeh svoj prisnos za okrepčanje kulturnih stremeljenj naših nesrečnih bratov in olajšali boste gorje, ki ga je zakrivila krivična politika in imperijalistična strast Italijanov. Aneksija naj neti v vseh nas srd in odpor proti Italiji, utrdi brezmejno ljubezen do naših bratov ob Adriji.

Gospodarstvo.

Katere davke mora plačati kmet?

Ker marsikateremu kmetu ni povsem znano, katere davke je dolžan plačevati, hočemo navesti kratko in pregledno najprej stare davke, ki so nam ostali še izza Avstrije in so jih sedaj nekoliko spremenili:

1. **Zemljiški davek.** Po novih predpisih so zvišali davčno podlago na trikratni čisti katastrski donos. Zemljiški davek znaša 20% od te davčne podlage. Ker odpade dosedajni vojni pribitek (80%) in deželne doklade, (55%) se pobira sedaj v Sloveniji na podlagi tako odmerjenega zemljiškega davka enotni državni pribitek v višini 150%. Od trikratnega čistega katastrskega donosa se odmerja tudi 2% prispevek za vremenske nezgode in melioracije.

2. **Hišni razredni davek.** Istega so zvišali s tarifno najemnino vred na trikratni iznos in se od tako zračunanega hišnorazrednega davka pobira mesto dosedanje deželne doklade enotni državni pribitek 70%.

3. **Dohodnina.** Tega davka so oproščeni osebe, katerih skupni dohodek na leto ne presega 4800 K.

Novi davki.

V svrhu kritja stroškov za invalidne podpore so vpeljali nov invalidski davek, ki se pobira v Sloveniji kot odstotna doklada k vsem neposrednim davkom, torej od zemljiš-

kega, hišnorazrednega in drugih davkov in je v le-teh že vračunjena.

Drugi davek, s katerim so osrečili deloma tudi kmeta, je davek na poslovni promet in ga zadeva v slučaju, da prodajo veliko živino, za katero se izdajajo živinski potni listi. Tega davka pa ni treba plačevati kmetovalcem pri prodaji lastnih pridelkov, izvzemši pri prodaji velike živine, za katero se izdajajo, kakor že omenjeno, živinski potni listi.

Davek od prirastka na vrednost nepremičnin so odpravili.

Kop v vinogradih.

Rahljati zemljo in preprečiti razvoj plevela je glavni namen kopi v vinogradih. Le v zrahljani, plevela prosti zemlji pride ves za rast trte ugodni vpliv zraka, toplote in vlage v poštev, ki se potem izraža v bujnejši zunanosti in boljši rodovitnosti vinograda. Posebno važno je rahljanje vinograda pri prvi kopi, ker se ta opravlja bolj globoko. Pri vsakokratnem prvem okopavanju, ki bi se naj vršilo vsaj 20 cm globoko, je pa treba pri vsakem trsu vse gornje, takoimenovane rosne koreninice gladko odrezati, da se lažje spodnje, to so glavne korenine kropijo, kajti le trta, ki ima v globini močne in zdrave korenine, se lahko razvija in lahko kljubuje bodisi mrazu ali suši. Kjer se odrezavanje teh gornjih koreninic opušča ali zanemarja, tam spodnje koreninje v nekaj letih odprhni; trs stoji potem na slabih nogah. Zgornje korenine, ki v tem slučaju preživljajo trs, se sicer tudi lahko močno razvijajo; ali so vendar izpostavljene po zimi mrazu, po leti suši in pri okopanju poškodbi od strani delavcev. Vse to pa ovira razvoj trsa, tako oskrbevani vinogradi prično sčasoma pešati.

Prva kop se lahko izvršuje v jesen ali pa na pomlad. Ako vreme dopušča okopavanje v jeseni, ko listje odpade, je na vsak način priporočljivo to izvršiti. Umni poljedelec ve, da je jesensko, globoke oranje polgnojenja. Kar pa velja za poljedelca, gotovo ni napačno za vinogradarja. Od trgatve do pomladi imamo pogostoma prav lepo vreme in škoda je za lepi čas, da ga boljše ne izkoriščamo. Tudi delavce je v tem času lažje dobiti, kakor na pomlad, ko se delo tako kopiči, da marsikateri ne ve, bi li prijel za to ali ono. Mnogokaj se opravi potem prekasno ali pa površno, kar se vedno maščuje. Jesenska kop vpliva ugodno na rast trte, ker se zemlja vsled dobre prezebe in boljšega učinkovanja drugih zračnih činiteljev hitreje razkrajja. Pri jesenski kopi se tudi lahko vinograd po potrebi razgnoji. Gnoj se v tem slučaju preje razkroji in pride trti preje v korist, kakor oni, ki ga na pomlad podkopljemo.

V jeseni okopani vinograd sprejme tudi več zimske vlage in se tako obvaruje bolj poletne suše. Ker jesenska kop zemljo bolj prerahlja, kakor spomladna, so poznejše kopi lažje izvršljive.

Razven tega pokončamo z globoko jesensko kopjo veliko različnih trsnih škodljivcev, ki so si že ob tem času poiskali bodisi pod listjem ali pod grudami in kamenjem mirno zavetje. Nadalje ugonobi mraz čez zimo mnogo plevela, ker pride njegovo korenje pri kopi na površje. Jesenska kop lahko nadaljujemo tudi po zimi, če ni zemlja premokra ali pomrzljena. Prekopane plasti je pustiti cele, da radi večje površine mraz lažje učinkuje in zemlja več vlage obdrži.

Poznejše kopi, takoimenovana prekopavanja se vrše plitvo in imajo v prvi vrsti namen preprečiti razvoj plevela; ob času sušo pa tudi zrahljati površje vinograda in take onemogočiti izhlapevanje vlage iz spodnjih plasti po radi suše nastalih razpoklinah, ki jih pri prekopanju zasujemo. Da se to doseže, zadostuje tudi prav plitvo prekopati ali škribiti.

Kolikokrat se naj prekopa, je odvisno od stanja vinograda in pa od časa, ki je na razpolago. Vinograd, v katerem se je plevel iz kateregakoli vzroka močno razpasel, je

treba, ako ga hočemo zopet izčistiti, večkrat prekopati, kakor pa vinograd, ki v splošnem ni plevelnat. Čim večkrat se vinograd prekopava in tako zatira plevel, tem bolje se razvija les in sad. S prekopanjem pa je prenehati, ko prične grozdje mehčati, ker je v tem času zelo občutljivo.

Kjer je vinograd z visokim in gostim plevelom preraščen in zasenčen, je plevel nekaj dni pred prekopanjem izžeti, da se trs, oziroma grozdje navadi na solnce in njega vročino, sicer se grozdje rado vžge, ako je prenašlo izpostavljeno tudi vročini. Zategavoljo je sploh boljše, da ne pustimo plevelu se tako močno razpasti. Pri vsaki kopi ga je torej skrbno otepati, da se več ne prime.

Pa tudi v mokrem vremenu ni priporočljivo v vinogradu kopati, ker tedaj trs kaj rad požolti in plevel znova požene.

Pri prvi kopi se s pridom poslužujemo trebežnic (rovnice) ali pa dvoroglatih krampov, ker gredo raje in globokaje v zemljo in trgajo tudi večje plasti kakor navadne motike; pri prekopanju pa so bolj rabljive navadne široke motike.

Pod enakimi okolnostmi je grozdje v čistih vinogradih vedno lepše, kakor ono v plevelnatih; vinograd bi pač moral kazati vsikdar bolj sliko vrta, kakor pa travišča.

Vinarski inštruktor Zupanc.

* * *

Poziv vsem p. n. okrajnim zastopom, občinskim uradom, kmetijskim podružnicam in drugim stanovskim organizacijam v vinorodnih krajih! Vinogradniki! Nahajamo se v usodepolnih časih. Trgovska pogajanja z Italijo in drugimi sosednimi vinorodnimi in nevinorodnimi državami so pred durmi. Obstoji velika nevarnost, da se pri teh Italijanom in Madjarom posreči doseči prost uvoz svojih vin v Jugoslavijo, kar bi pomenilo propast našega vinarstva. Da se to ne zgodi in da se izvedejo trgovska pogajanja v naš prid, povzdignite povsod svoj glas, skličite čimprej protestne shode in zahtevajte od vlade, da ne pripusti pod nobenim pogojem uvoza tujih vin, posebno italijanskega in madžarskega v Jugoslavijo! Ob enem zahtevajte, da se izvozu naših vin v nevinorodne države pri sklepanju trgovinskih pogodb od strani vlade posveča vsa pozornost. Pridružite se resolucijam, ki jih je sklenil podpisani odsek v svoji seji dne 11. decembra pr. l. v tej zadevi in ki so bile objavljene v številki 2 z dne 9. januarja tega lista, s tem, da sklenete naslednje resolucijo in jo vpošljete ali odseku ali naravnost Slov. kmetijski družbi v Ljubljano v svrhu predložitve deželni ozir. centralni vladi. — Resolucija: „Podpisani vinogradniki zbrani dne 23. januarja t. l. na protestnem shodu v Ptuj, se pridružijo enoglasno resolucijam, ki jih je sklenil Vinarski in sadjarski odsek slov. kmetijske družbe v Mariboru, dne 11. decembra 1920, v zadevi sklepanja trgovinskih pogodb z Italijo in drugimi vinorodnimi in nevinorodnimi državami, in zahtevajo striktno izpolnitev tozadevnih zahtev odseka od strani vlade. Nadalje pripoznajo zborovalci „Ožji odbor“, ki ga je izvolil imenovani odsek v svrhu, da neprenehoma zasleduje vse faze trgovskih pogajanj in ukrene od slučaja do slučaja primerno, kot svojega zastopnika in zahtevajo od vlade, da predloge in želje istega, kot ob enem zastopnika vseh vinogradnikov Spodnje Štajerske, v polnem obsegu upošteva!“ Vinarski in sadjarski odsek slov. kmetijske družbe v Mariboru.

Dopisi.

Poset. Predzadnjo nedeljo nas je posetilo odposlanstvo antantne komisije v Mariboru. G. Eranc Mahorič, pos., trgovec in gostilničar v Ptuj je to odposlanstvo in spremstvo povabil v svoj vinograd v Halozah. Italijanske zastopnike smo jasno povedali svoje narodne

želje v vseh ozirih ter ga prosili, da jih sporoči svoji vladi v Rimu.

Mestni kino Ptuj. Pozor: Velikanska novost! Senzacija! Amerikanski film. Kraljica iz Pragozda. (Urwald.) Pustolovni roman v 5 epohah, 28 epizodah, 36 dejanjih Strahoviti prizori. Boji z levi, tigri in drugimi zverinami. Prva predstava 6. februarja. Abonenti za vse epohe popust. Kinoravnateljstvo Mih. Murko.

Mestna glasbena šola v Ptuj priredi dne 10. t. m. ob 17. uri (5. uri) zvečer dijaško produkcijo v Dijaškem domu. Vabijo se vsi, koji so šoli naklonjeni, da se je udeležijo.

Koncert. Dne 12 februarja t. l. se vrši koncert mariborske vojaške godbe.

Koncert glasbene šole v Ptuj, ki se je 11. t. m. vršil v mestnem gledališču je — moralčno vsaj — prav povoljno uspel. V prvi vrsti je omeniti prof. Gregora in gospodično Beolovo, ki imata pretežni delež na uspelem večeru. Dasi v prvih komadih še nekaj nervozen in hladen, se je v prihodnjih točkah precej ogrel in pokazal lepo tehniko in fino razumevanje. Pri nekaj boljšem instrumentu in bolji akustiki dvorane bi bil pač tudi dosegel oni topli, polni ton, ki smo ga zlasti početkoma pogrešali. Posebno je pohvaliti gđc. Beolovo, ki je žalibog le v skromni ulogi spremljevalke nastopila; pri tej izvanredno težki in nevhvaležni ulogi pa je pokazala tako izvanredno prvovrstno in globoko razumevanje, da se veselimo, da nam bode prihodnjič dala priliko, jo kot solistko občudovati. G. Mate kot pevec z izredno težkim programom nam je pokazal, da razpolaga s prijetno blagodnečim in prav obsežnim materijalom in se je s prav dobrim uspehom potrudil nas seznaniti z našim prvim skladateljem Lajovicem. Opozorili bi g. Mataja, da se pri petju manje giblje. Gosp. Žurinkova je pokazala prav dobro tehniko na glasovirju. Zdela se nam pa je nekam nervozna. Občinstva je bilo bore malo. Prav čudno, ko se je letos prvič nudila prilika, da spoznavamo vaditelja enega prvih kulturnih zavodov našega Ptujja, godbene šole, ki ji je posvečena godbena vzgoja naše dece. Ta malomarnost mora napraviti seveda tudi primerno slab utis na učitelje glasbene šole.

Središče. Sokolsko poročilo. — Ob koncu leta 1920 je štelo društvo 134 članov. Na občnem zboru dne 9. januarja se je izvolil odbor, ki se je konstatiral sledeče: br. Kočevar Fran starosta, M. Rakuša podstarosta, Kolarič Ant. načelnik, s. Tavčar-jeva načelnica, Venigerholc Mirosl. tajnik, Mlinarič Fr. blagajnik, s. Micika Ploh-ova zapisnikarka. Br. dr. Tavčar, Najžer I., Lukačič Fr., Tkalec Ant., Torič Jakob odborniki. Br. Hanželič Ivan, Šestan Fr. in s. Lojska Ravšl-ova namestniki. — Kulturno prosvetni odsek je izvoljen: br. Tavčar predsednik, Najžer Ivan namestnik, s. M. Ploh-ova tajnica, Venigerholc M. knjižničar, s. Zofka Razboršek namestnica, Ivanuša Mat. ml. novinar, Marčec Andrej in Kocjan Mart. odbornika. Letos obhaja društvo 10 letnico svojega obstanka. Postaviti sokolski spomenik z gradbo telovadnice, bo naše delo v bodočem letu, zato vabimo napredne Središčane, da pomagajo pri našem delu. Zdravo!

Politične vesti.

Klerikalci prisegli. Vsi se še spominjamo, kako so se naši klerikalci pred volitvami in po volitvah ponašali, da ne bodo prisegli za našo državo po zahtevi poslovnika, ki ga je pomagal sestavljati sam dr. Korošec. V soboto pa so le prisegli, ker bi drugače najbrže izgubili svoje mandate. Lahko razumemo smeh naše samostojne kmečke stranke, ko je videla prisegati ljudi, ki so ravno z gonjo proti prisegi hoteli škodovati samostojnem.

Radikalni klub za Pašiča. Stojanu Protiću se ne da posrečiti, da bi pridobil radikalni klub za se, proti sedanji vladi. Na sobotni seji se je iznova ugotovilo, da je ves klub za politiko Nikole Pašiča, sedanjega ministerskega predsednika.